

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КОНТРОЛЮ ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЕВИНИ

доц. **Кравець П.В.**

Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна)

Скорочення світових лісових ресурсів внаслідок незаконних рубок залишається одним із найбільш вагомих чинників погіршення екологічної ситуації як в окремих регіонах, так і у цілому світі. Одним із механізмів попередження і боротьби з цим явищем є формування системи контролю законності походження лісопродукції та стеження за її рухом до кінцевого споживача.

Законність походження деревини в українському законодавстві розглядається в контексті дотримання дозвільних процедур лісокористування, а саме наявності дозволу на рубку дерев – лісорубного квитка. Міжнародні та європейські підходи з цього питання є значно ширшими і виходять далеко за рамки заготівельної діяльності лісокористувачів. Сучасна інтерпретація законності утворення деревини пов'язана із застосовним законодавством до усіх аспектів походження лісопродукції на підприємстві. Пропонується виділяти такі п'ять груп застосовного законодавства: юридичні права на лісозаготівлю; податки і збори; лісозаготівельна діяльність; права третіх сторін; торгівля і транспорт. Кожна з цих груп містить більш детальний перелік законодавства, яке прямо або ж опосередковано пов'язано з утворенням лісопродукції. Так, група “лісозаготівельна діяльність” включає до себе законодавчо-правові акти, що торкаються: нормативів лісозаготівельної діяльності; охорони лісових ділянок і видів тварин і рослин; екологічних нормативів; охорони здоров'я і безпеки працюючих; працевлаштування. Група “права третіх сторін” охоплює законодавство, яке стосується традиційних прав місцевих громад і прав корінних народів.

Таким чином не складно помітити, що застосовне законодавство стосується практично усіх аспектів господарської діяльності підприємства, а не тільки безпосередньо пов'язаних із лісозаготівлями. Це означає, що підтвердження законності деревини через видачу сертифікату походження, в якому партія лісопродукції призначена для експорту, прив'язується до первинного виробника (лісового господарства) завдяки фіксації номерів товаротранспортних накладних, не є достатнім.

Законодавчі обмеження розвинутих країн світу (закон Лейсі у США, Регламент ЄС щодо торгівлі деревиною) для продукції, яка не супроводжується підтвердженням країн і районів походження, де здійснювалися лісозаготівлі, зумовили розвиток різноманітних механізмів і інструментів оцінки і контролю законності походження деревини. Узагальнення міжнародного досвіду дозволяє виділити кілька типових елементів такого механізму.

Першим і визначальним елементом є *застосовне законодавство*. Воно має окреслити перелік законодавчо-правових актів, які будуть оцінюватися на предмет відповідності фактичної діяльності підприємств законодавчим вимогам лісозаготівельної та іншої діяльності. Другий елемент – *аналітичний* – полягає у формуванні процедур оцінки достовірності і повноти отриманої інформації про усі аспекти походження лісопродукції, ризиків потрапляння в ланцюг постачання продукції невідомого походження. Третім є елемент *відстежуваності продукції* по усім ланкам її проходження від виробника (лісового господарства) до кінцевого споживача. Він має забезпечити прив'язку кожної партії продукції кінцевого споживання до первинного виробника (лісового господарства) з оцінкою законності її походження. Четвертий елемент – *коригувальний*, пов'язаний із формуванням процедур і здійсненням заходів щодо мінімізації ризиків потрапляння до ланцюга постачання деревини сумнівного походження. Зокрема, заходами з попередження та унеможливлення закупівлі незаконної деревини є проведення незалежних аудитів, відмова або обмеження закупівлі певних видів лісопродукції, утворення яких може бути

пов'язано із порушеннями законодавства, зміна постачальника тощо.

Нині в Україні розвиток отримав лише третій елемент механізму, пов'язаний із запровадженням системи електронного обліку деревини, коли через покладне маркування відбувається відстежування руху деревини від лісозаготівельної ділянки до складу первинного переробника. В той же час питання боротьби з незаконним оборотом деревини має вирішуватися комплексно. Зокрема, формуванню і розбудові інших елементів механізму має передувати системний аналіз застосовного законодавства, але не стільки задля його поліпшення, скільки з метою посилення правозастосування. Недосконалість цих та інших інституційних чинників зумовлює виникнення високих корупційних ризиків функціонування лісового сектора.

Попередження і боротьба з незаконними рубками мають розглядатися не як мета, а як засоби для реалізації державної лісової політики. В цьому контексті забезпечення відкритості і прозорості лісового господарства є невід'ємною умовою виникнення довіри до лісового сектору як необхідної умови забезпечення переходу до ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку.

Кравець, П.В. Актуальні питання формування механізму контролю походження деревини [Текст] / П.В. Кравець // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 177-178.